

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rott minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozfordásáért rendelést tehetnek
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetn helyben a szer-
kesztőségénél, vagy a helybeli könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmenté-
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beigatásért minden három hasábo-
s egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca **Uhrmann Márton**
műkereskedésében.

Kedd, július 26. 1859.

30. szám.

Második évi folyam.

Kisdedóvó intézetekről.

A kisdedóvó intézetek általában minden községre annyira életszükséggé váltak; hogy e tekintetben ké-
telyről már többé szó sem lehet. — A kevés s szűk
utcákban, melyek közönségesen kocsi- és gazdasági
eszközökkel, lovakkal, ökrökkel telvék, a kisdedek sok-
szor nagy veszélynek vannak kitéve. A gyöngye gyer-
mekekre ép ily életveszélyesek a kutak, tavak, folyók,
árkok és üregek sat.; a szerencsétlenségeket nem is
említve, melyek a szülei házában bezárt gyermekeken
történhetnek. — Aztán hányszor voltak már felvigyázat
nélkül hagyott gyermekek szerencsétlen tüzvészek in-
dító okai, melyekben ők magok is a legkinosb gyöt-
relmek közt lelék halálukat? — Kisérjük figyelemmel
a családi köröket, s lássuk minő bánásmódban részesül-
nek a gyermekek? — Egy napszamos családnak feje,
az apa virradatkor eltávozik hazulról, kevés idő múlva
követi őt neje is. Dél-ebédre mindketten hazatérnek
ugyan, de csak hogy pár perc múlva ismét eltávozzanak.
Felserdült gyermekeik ugyancsak ezen életmódot kö-
vetik; a nagyobbak iskolába küldetnek, s így csak a
kicsinyek vannak elhagyatva. — Most már midőn a
dolog így van, pedig hogy így van: ezer meg ezer
példa bizonyítja naponkint, a magánylét hosszú ideje
nem elég-e arra, hogy a szegény elhagyottak unal-
mukban kárt tegyenek, vagy megsérüljenek, különösen
ha ezen szomorú életmód öt hat hónap alatt naponkint
mindig az. — Némely szülék távollétük idejére gyer-
mekeiket szobába zárják. A szegény kisdedek olykor
magányosan vannak közepette egy sereg veszélynek,
mely a felvigyázat nélkülieket csaknem lesi, magányosan
vannak unalmukkal, szennyükkal, mely a megszokás-
nál fogva darab ideig játszó eszközzé, s végre jólé-
tüknek elemévé válik. — Csoda-e tehát, ha a szeren-
csétlenség némán, elfogódott szívvel, összetöpörödött
elmével, baromi tisztátalanságban lépnek a világba? —
Megint más szülék távollétükben kószálni engedik gyer-
mekeiket vaktába, nem csak a helység minden nyílt és
lappangó veszélyeinek, hanem már elvadult kóborló
gyermekek minden csábításainak is feláldozva. — Cso-
dálkozhatunk-e aztán, ha olyan gyermekek későbbi
években vonzalommal bírnak a lustasághoz, renyheség-
hez, becsstelen élethez, szemtelenség- és érzéketlenség-
hez, s butaságukban még mindig eltompultak minden

jobb oktatás iránt: továbbá ragaszkodnak az erkölcs-
telenséghez, mely ép oly türhetetlen mint vészhozó, és
semmi módon le nem győzhető. . . És mindezen szív-
szaggató képek az emberbarátot mélyen elkomorítják.

Ha pedig a szülék honn vannak, olykor a szegény
kisdedek rossz bánásmódban részesülnek. Ők ritkán kap-
nak egy jó szót. Közönségesen ők okoztatnak apróbb
balesetekért, és háztartási veszteségekért, mikért gyak-
ran sulyosan lakolnak is, sőt még özönével a károm-
lásnak és csufbeszédnek elárasztatnak. Ők naponkint
szemléltői és együttérzői az elégedetlenség nyilvánulá-
sának, a kedvetlenségnek és durvaságnak; gyakori
szemtanui a házi háborúnak, és a szülék becsstelensé-
gének. — Mily gazdag vetés mind ez az oly igen fo-
gékony gyermekkebelbe! —

De a jobb birtokúak gyermekei sincsenek jobb
állapotban. Minél nagyobb a birtok terjedelme; annál
többek a teendőik is: annál világiasb, aljasabb a haj-
lam; annál hatalmasb a bir- és élvezetvágy. — Csak
a felserdült gyermekek bírnak becsstel a szülék előtt,
mert ezek képesek dolgozni és szerezni; a kisebb
gyermekek pedig elviselhetlen terhükre vannak; és így
a szegény kisdedek a vagyonosb birtokúaknál is csak
önmagukra hagyatvák. — Így kószálnak aztán jobb
birtoku szülék gyermekei is minden felvigyázat nélkül;
vagy mogorva, durva öreg cselédek felügyelésére bíznak,
kik a szülék távollétében a szegény kisdedek irányában
házi zsarnok szerepét öltének. És midőn a szülők haza
jönnek: akkor van dolga a sok árulkodásnak és bün-
tetésnek. . . A szülék részéről szendébb érzések iránt
soha szívélyes szó nem dagasztja keblét a szegény
kisdednek. Az udvar, vagy lakszobájuk legrejtettebb
zugja azon hely, hová a gyermekek vonulnak, midőn
az apa dörgő hangja megharsan, és a bosszus anya
őket nem védelmezi. — A korosabb testvérek más
dologgal vannak elfoglalva: ők kisebb testvéreikkel
nem bibelődhetnek: és így a szegény kisdedek csak-
nem az egész háznép által visszataszítatva érzik ma-
gukat. . . Már ily körülmények között lehet-e csak gon-
dolni is, hogy a szegény kisdedek érzése emberileg
fejlődhessék? . . .

Midőn valami ház lángba borul, — valami sze-
rencsétlen idegen testi sérelmet szenved, és segély
nélkül bizonyosan halál áldozata lenne: mi szentünk
menteni. — És a világ e tettünket szépnék, keresz-

tyéninek dicséri s magasztalja nyilvánosan : de itt, hol az egész jövő nemzedék tetemes része a testi és szellemi romlottságnak van áldozatul dobva; közönyösek vagyunk, és szánakozásból legfőlebb vállat vonítunk; mert „a dolgon változtatni nem lehet!“ — Való ugyan, hogy a szegény tehetetlen kisdedek nem kiáltozhatnak segély után : de jaj, és ismét jaj! lesz a felsikoltás, ha később majd megjö a megismerés fogalma, és ők szerencsétlenségüket végig nézhetik... Kit sujtand majd ezen égbekiáltó jaj? —

Ne mondja azt senki, hogy a tanítóknak igyekezete az iskolában, és egyházi intézkedések későbbi években jóvátehetik mindazt, mi a gyermekkor első éveiben elhanyagoltatott, vagy elrontatott. — Ti a csemetéket, és a fiatal háziállatokat minden szorgalommal és igyekezettel nevelitek; mert a tapasztalás megtanított, hogy elnyomorodva és elbénítva minden későbbi szorgalom dacára sem válhatnak azzá, mivé lenniök kellene. És ezt mindenki természetesnek találja. — De hát a gyöngé embercsemete e fáradságot nem érdemli meg? — A fiatalságnak élete első éveiben elhanyagolása legdusabb forrása a nyomornak, mit emberi halandó alig vonhat kétségbe : pedig e forrás a legnagyobb gáncs, mely minden emberbaráti törekvéseket meghiusít... Ugyan azért valamint eddigelé minden község bir iskolával; birjon az a kisdedek számára kisdedóvodával is, és pedig akép, hogy ezen intézet ne csak a szegény osztálybeliek gyermekeinek nyittassék meg, hanem abban a birtokosb osztálynak gyermekei is menetessenek; ha törekvésük az : hogy a többi intézetek az emberiség nemesítésében áldásdúsan gyümölcsözzenek.

De még azon családok részére is, melyek valódi keresztényi szelleműek, és gyermekeik nevelésében lélekisméretes buzgósággal törődnek, a kisdedóvodák igen ohajtandók, s áldás-árasztók lennének is. Ilyen szülék is gyakran kénytelenek napi munkájuk végett a házat és gyermekeiket magányosan hagyni, vagy az utóbbiakat foglalatosságuk akadályoztatására erdőre, mezőre, szőlőbe sat. magukkal vinni. Valóban igen megható néha látni, mikép a jólelkű anya a kettőzött, sőt többszörös igyekezetet és terhet nem átalja, melyek gyermekeinek az a nélkül is terhes munkánál jelenléte által okoztatnak! — Itt már azt kérjük, vajjon ily szülék nem fognak-e örömezt segédkezet nyujtani kisdedóvoda felállítására? — Önfoglalkozásaik előnyére, gyermekeik jólétére és saját megnyugvásukra nem fognak-e abban készséggel részt venni, és szívesen az e célra kívántató csekély áldozatot meghozni? Nem fognak-e örvendeni, ha felnőtt gyermekeiket szakadatlanul iskolába küldhetik a nélkül, hogy munkájuk folyta alatt érettek aggódniok kellessék?..... De a vagyontalanok szüksége napjainkban valóban oly nagy, hogy azt mindig szem előtt kell tartanunk, hogy adakozásaiért, miket tán éppen szájuktól huznak el, nékik érezhető enyhítéseket nyujthassunk.

Átalakulási viszonyainkban mindenütt a haladás nyomait szemléljük, s községeinkről, melyek korunk

művelődésének szellemét oly tapintattaljesen felfogni képesek, föl sem is tehetjük; hogy a mindennapi tápként szükséges kisdedóvodák létesítését szükségéink legelsőbbjeül ne tekintenék. — Hisz' községeinknek a jó és szép iránti buzgó jóakarattal mellett csak irány kell, mely nekik a haladás ösvényét kijelölje, minél fogva abban alapját vesse az erkölcsök virágzásának, melyektől korunk nemzedéke mindinkább elpártol! —

Aztán a nép, mely zsengekorától fogva tiszta lélekkel és meleg érzéssel istent félni, és az előljárástgot tisztelni tanulta : mennyivel szívesebben fog az ország törvényeinek hódolni! — Lehetlen hogy valami kormány előtt közönyös dolog legyen durva, renyhe, erkölcsileg romlott tömeget; vagy hecsületes, értelmes jámbor állampolgárokat kormányozni! — Az eddig lefolyt századok történelmének tanúsága szerint az engedelmesség, és vad kitörés mérges növényei legbujábban tenyésztek a tudatlanságban, gonoszságban és elfajulásban. — A célszerű népnevelés mindezeknek elejét veheti, és az európai bölcelem által létrehozott szegény-ápolók, kényszerítő dologházak, javító intézetek szükségének megszűnésével mennyi költséget gázkodandanak meg jövőre a községek s ország, ha keresztényi könyörületességgel megszánják az elhagyottakat, — ha a forrásokat, melyekből a csavargók s gonosztevők kikerülni szoktak, bölcsen bedugják.

Ily magasztos célu intézet felállítása minden jól rendezett községnek érdeke s kötelessége. Ott, hol a jövő tekintetéből nagy összegeket lehet megtakarítani; nem szabad a jelennek kis összegek feláldozásában fukarkodnia. — Ha majd ezen intézetek egy két évtized során a kellő tevékenységet már kifejtették : mennyire fog gyérülni a testi és lelki betegek száma, kiket különben a községek és ország kórodák- s tébolydákban gyógyítani s oltalmazni kénytelenek. — Mennyivel csekélyebb lesz száma azon gonosztevőknek, kiket javítás és ártalmatlanná tétel végett a községek s városok a javító- s dologházakban még mindig befogadni kénytelenek! — Hogy a jövő nemzedék mind ezen veszedelmektől, melyek a gyermeknevelés elhanyagolásával az emberiséget fenyegetik, legbizonyosabban megmentessék : arra legbiztosb eszközül szolgálhatnak a kisdedóvodák. —

A kisdedóvodák létesítésére, s fentartására vonatkozó elvek tanulmányozása, és Löbe William e részbeni üdvös eszméinek követése után az előbocsátottak folytán nem habozunk kimondani, hogy a kisdedóvó intézetek nem többé egyes emberbarátok, nemes indultu jótékony egyletek teendői, hanem nagyfontosságú szent ügye minden községnek és az államnak. —

Korunk nemzedéke bizonyosan létezésök- és tevékenységöknek már első éveiben legalább azon megnyugtató meggyőződést meritheti, hogy a szegény vagyontalan saját kis gyermekeit valamint a mások gyermekeit is nem tekintendi többé tehernek és figyelmet nem érdemlő lényeknek; hanem a gondoskodásról és ápolásról fogva, mely a kisdedóvodában ezen kisdedekre árasztatik, az ellenkezőről meggyőződve, érezni

tanulja, hogy a korosabbak a gyermekvilág irányában legnagyobb figyelemmel tartoznak.

Azonban a kisdévodá nem csak a kis gyermekek javára lesz áldásterjesztő, hanem a szülékre is, s főleg azoknak erkölcsiségére a lehető legüdvösebb befolyást fogja gyakorolni. — A házi béke nő és férj között gyéribben lesz megzavarva, mint volt azelőtt, midőn a civódás és veszekedésnek s gyakran erőszakosságnak a honn tartott gyermekek valának indító okai. De másrészt a szülékre nézve azon fontos tekintetnél fogva is jótékony hatásúnak fog bebizonyulni a kisdévodá, hogy többé nem lévén kényszerítve kisdedeiket magokkal cipelni; napi foglalkozásaikban nem hátráltatnak. — Hogy pedig a szülék keresete ily módon gyarapodni fog; azt senki sem fogja kétségbe vonni. Azon esekély pénzjárulék tehát, melyet a szülék a kisdévodákra bizott kisdedeikért fizetni tartoznak, igen dusan kamatozand.

És a kisdedek nem csak testi szerencsétlenségektől lesznek megóva a kisdévodában, hanem egyetemes szellemük is találand ott becses életet. Hol a gyermekek egészsége s vidámsága elősegittetik: ott szellemi fejlődésük is önkényt következik. A gondolkodó tehetség ébresztésére s célszerű foglalkozására mennyi történhetik itt! — A gyermekek erkölcsi nevelésében csak az által is mennyi van elérve, hogy megmentvék a gyermeki kor közönyös hibáitól, minők a dacosság, fejesség és makaesség, mik pedig leginkább a szülék eltévesztett nevelési rendszerében gyökereznek. — Mily üdvös alkalmat nyújtanak, és sürgős kötelességet háritanak ránk ezen intézetek, hogy az emberileg szép, keresztyénileg jámbor érzelmeket ébresztjük a fiatal kedélyekben, — azon érzelmeket, melyek csaknem a nyer- és élv-vágynak tömjénező korunk nemzedékénél mindig ritkábbakká válni fenyegetnek!

(Vége köv.) **Dunyov István.**

Régi levéltárca.

Sopron vármegye levele szarvaskendi Sibrik Gáborhoz.

Közli Rosty Zsigmond.

Generose, ac Egregie due, Amice, vicine, et frater
Nobis observandissime, salutem, et servitiorum
nostrorum paratissimam commendationem.

Ez mostany Gwleswnkben jelenthe mi előttünk also Zoporon lakozo Nagy Ferencz, hogy ez ellmult napokban egy Jambor Udvardon lakozo Horváth Pether neveo Jobbagia Rohoncruull az sokadalombull haza fele jeoven, az Besoky határban Botthiany Uram eo Nagã Jobbagy veletlenül semmi vetke rea nem lévén rea tamadtak es azon helyen földre verven addigh vertek hogy azon veres miatt megh is holt, Melliett az kegyelmed szolgálai latvan, es Botthiany Uram eo Nagã jobbagitt in flagranti tapasztalván jollehet az melefactorok kozsull az harma elszaladott, egyiket mindazaltall meghfoghtak, es kegyelmed kezebe mint liber Comesnek vittek, most is azon fogság alatt kegyelmed-

nél vagion; Minekokaért kegyelmedet az megirtt my barátunk s Attiankia Nagy Ferencz mellett kérjük, hogy kegyelmed azon foghsagban törven napigh megtarczia, es senkinek kegyelmed keszessegere se adgia ky; Tudgia kegyelmed hogy Comites et liberi Comites malefactores puniendi ac non dimittendi habent potestatis facultatem kegyelmed az torven naprull Nagy Ferenczet iudiciarie certificallia hogi eo kegyelmedis ideien rea tudgion keszwlny. Isten eltesse kegyelmedet Datam in possessione Wykoc loco scz. (scilicet?) ac die celebronis Congregationis nostrae anno dni 1612.

Generosa ac Egregia D. Vra

fautores, Amici, Vicini, Fres
Universitas Nobilium
Comitatus Soproniensis.

Hát cim: Genero ac Egregio Domino Gabrieli Sibrik de Zarvaskend, et domino amico, Vicino, et fratri nobis observando. Más kézzel tett, de szintén régi irás: N. Sopron Varmegie levele Rab erant az szabad ispánság alól.

A fentebbi levél e kitételei: Comites et liberi Comites nagy figyelmet érdemelnek, s nézetem szerint megfejtést, s kivilágositást igényel annak meghatározása:

1-ör mi különbség volt a rendes, és liber Comes között.

2-ör Hogyan lehetett valaki egyszerű nemes, az az egregius létére egyszersmind liber Comes is?

Miután valaki a Delejtű egyik számában e szónak: Comes meghatározását, s kellő felderítését ígérte, gondolom, hogy annak ez egy nem megvetendő adatul fog szolgálni, de ha bár ki más e tárgyat kellőleg felderitné, úgy hiszem, fáradságát az olvasó köszönettel veendé.

Rákóczy Zsigmond levele gróf Pálffy Pálhoz.

Közli Pesty Frigyes.

Illustrissime Comes Domine & Amice observande

Servitiorum meorum praemissa Commende.

Istentől Kegyelmednek kedvos egészséget és minden idvességés jókat megadatni kívánunk. Ez elmúlt napokban értvén Klobusieski András Úrtól, hogy Kegyelmednek mosás aranyra volna szüksége, mindgyárt azt beküldtettem vala Erdélyben, ha valahol ollyannak szerit tehetik, Kegyelmed számára mindjárt azt ki hozták: Im azért az mennyinek illyen hirtelen szerét tehatték otthon, ugyan magam szolgáljátul felküldöttem Kegyelmednek; ha több kívántatik, csak értessem akaratyát Kegyelmednek, örömet többet is szerezhetek, más nagyobb dologban is kész jó akarattal akarván kedveskedni és szolgálni Kegyelmednek.

Ez mellett első ismeretségemben ugy vagyon kedvetlenül, mindazonáltal kéntelenség viszonoza, hogy megtaláljam Kegyelmedet; Kegyelmednek becsületes hivatallyát, s Ő Felsége titkos Tanácsához erős kötelességét értvén, biztomban kelletik jelentenem Kegyelmednek: Az Én Kegyelmes Uramnak szerelmes Atyámnak Ő Nagyságának, Ő Felségének való Diplomája 's azon fundáltatott ország Articulusa azt kívánja, hogy az ő Felsége Ditiojabeli véghbeliek az hét vármegyékbeli birodalomra ne excuráljanak, insolentiákat az szegénységen ne cselekegyenek, observáltatván hasonlóképpen ez részről is. De mind azultatul fogvást mennyi excessus tölt arról az részről majd számát

sem írhatnám. Melly insolentiáknak refronálásáról Wes-selény Úrt Ő Kegyelmet, mint Ő Felsege után az szomszéd végh hazáknak Főgondviselőjét egynehány izben requirálván, úgy vagyon, ő Kegyelme becsületesen ajánlja magát, hogy az ollyanokra kész lészen animadvertálni, s haszonló szabadságos excursióktól, az szegénységnek opprimálásától, alattavalóit elfogni. Mindazáltal az Ő Kegyelme szép ajánlása és parancsolattya ellen, azon végbelieknek mostis, azon insolentiájokat experálja az szegény község. Nem contentusok némely Kapitányok, csak az szegénységnek nyomorgatásánál, mint Putnoki Kapitány Turánszky Úr. Nemes Emberek házaira küld szabadossan, azokat dulattya, háborgattya, az Közönséges békességnek s hazánk csendességének Praejudiciumával minden animadversió nélkül.

Kegyelmedet azért szeretettel kérem, tekintvén szerelmes Attyám Úrnak Ő Nagyságának Ő Felségével való békességének megtartásához tökéletes affectusát és Ő Felségéhez jó indulattya, minek előtte ezen dolognak Ő Felsege eleibe kellene menni, avagy Ő Nagyságának más úton és más módon illyen licentiosus insolenseknek refronálásához nyúlni, ne neheztelyle inducálni Kegyelmed Ő Felségét arra, pro Autoritate sua Caesarea, ne differálja Ő Felsege az ollyan szabados Excursorokat, ez hét vármegyén csatázókat, 's az szegénységnek nyomorgatóit cum effectu és érdemlett büntetéssel, Császári kegyelmes ajánlása szerint megzabolázni, hogy így a szegénység is tandem aliquando az sok koborlástul, dúlástul, nyomorgatástul vehessen pihenést, s szerelmes attyám Úr Ő Nagysága is Mi Voltunk együtt az Ő Felsege szolgálattya annál inkább devinciáltassék, 's Császári Kegyelmes jó akarattyaóban confirmáltassék. Ezbéli jó akarattya Kegyelmednek Ő Nagysága Kegyelmesen recognoscálván, én is az szomszedságban az mire elégséges lészek, igyekezem tökéletesen szolgálni Kegyelmednek, jó választ várván Kegyelmedtől. Tandem in reliquo feliciter vivere desidero. Datum in Arce Sáros Patachiense die 3 mensis Julii, Anno Domini 1648.

Illustrissimae Dominationis Vestrae

Amicus servitio paratissimus

Sigismundus Rakoczy.

Hátcim: Illustrissimo Domino Comiti Paulo Pálffy ab Erdeőd, perpetuo de Detrekeo, Comitatus Posoniensis Supremo ac perpetuo Comiti, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis per Hungariam Judici Curiae Regiae ac Consiliario intimo &c. Amico nobis observandissimo. —

Rakoczy György levele Pálffy Pálhoz.

Közli Pesty Frigyes.

Illustrissime Domine Comes!

Amico nobis observandissime!

Kegyelmed Nekünk irt levelét Nemzetes Daniel János hívunktól böcsülettel vévén, szánakozását idvezült édes Atyánk Urunk Ő Nagysága halálán Kodvesen Vettük Kegyedről; mi i szívből akartuk volna, ha az Úr Isten Ő Felsege az ő Nagysága életének határát továbbra terjesztette volna, az végreis, hogy az, mint elkezdett volt, Kegyelmedhez való igaz szeretetbéli jó akarattya, naponként gyakorolhatván, annyival inkább Kegyelmedet is az elkezdett jó akarathban tele jussába tehetne volna Ő Nagysága: Mindazáltal Ő Felségének úgy lévén jó

tetszése, böles akarattya 's szent tanácsa, annak kellett meg-lenni, az ellen nem is tusakodhatunk; hanem az Mi részünkről Ő Nagysága ebben való dicséretes szándékának is nyomdokát akarván követni, igyekezetünket industriánkat minden alkalmatosságokkal arra igazgattjuk; Ő Nagysága ebbeli jó szándékának megfelelhessünk; Elhívén azt Kegyelmed is nem külömb affectióval akarja az Mi abbéli jó affectusunkat ismerni, mintha Ő Nagysága abbéli feltett célja, kívánt véggel gyümölcsözhetett volna; Ez maga is Kegyelmed Hozzánk való jó affectusát arra fogja czélozni. Hogy Kegyelmed az universalis régen kívánt szent Békességnek örvedetes hiréről is bennünket részeltetett, azt is igen szeretettel Vettük Kegyelmedről, ki igen kedves és örvedetes hír az egész kereszténység között, az Mi édes nemzetünknek és hazáknak is: Adja is az Úr Isten Ő Felsege, ha immár concludáltatott, (az minthogy nem is kételkedünk benne) legyen olly Békesség, hogy az egész Kereszténység ennyi sok megmondhatatlan vérontások, pusztulások, és maga megfogyatkoztatása után, immár végre vehessen pihenést, épületet gyarapodást: 'S az mi szegény édes hazánk és Nemzetünk is annak árnyékában sokáig csendes békességes állapotban virágozhassék. — Ezekután ajánlván minden alkalmatosságokkal kedveskedő jó akaratunkat Kegyelmednek: az Úr Istentől szívből kívánjuk, Kegyelmedet sokáig jó egészségben éltesse és tartsa meg. Datum in Civitate nostra Alba Julia die 24 Novembris, Anno Domini 1648.

Illustrissimae Dominationis Vestrae

Amicus benevolus.

Ad officia paratus

Georgius Rakoczy.

(Hátcim ugyanaz, mely az előtte való levelen.)

II. Rakoczy Ferenc a Dunán tuli kerületnek gazdászati tanács igazgatóságának. *)

Közli Karcsei G.

Generosi Fideles Nobis dilecti.

Salutem et Ducalis gratiae nostrae propensionem. Az Confoederation kivül levő actu Komaromban residáló Hainal Mártonnak Dunántul való földön levő Iószági iránt akarván volta- képpen informáltatunk, Kglmeteknek presentibus Kglmessen parancsollyuk, azok mibül állyanak, mostanában ki által birat- tatnak, s ki Jurisdictionja és dispositioja alatt legyenek? nevezet szerint pedig Nemes Komárom Vármegyében, ugyan túl a Dunán levő Csiller nevű Praediuma, miként jutott Nemzet. Vzlő Lossonczy János hívünk kezéhez, investigállya Kglmetek és Küldgye az iránt hozzánk tellyes Informatióját. Coeterum Eosdem feliciter valere desiderant. Datum in Oppido Nostro Munkács Die 5-ta Marty. Anno 1709.

F. Rakoczy.

Franciscus Aszalay.

Hátcim: Generosis N. N. Nostri ac Statuum confoederati Regni Hungariae Consilii Oeconomici Administrationi Trans-Danubianae Fidelibus Nobis dilectis.

*) Ezen levél nem találtatik a bécsi tudományos academia által kiadott Rakoczy féle okiratgyűjteményben: Fontes rerum austriacarum. IX. és XVII. köt. vagy: Actenstücke zur Geschichte Franz Rakoczys sat. 1. 2. kötet. Bécs 1855. és 1858. (Szerk.)

Temesvár kereskedelméről.

A bukásokról.

(Folytatás.)

A vidéki becsülethitelnek ezen veszélye itt ott már annyira harapódzott, hogy a kik leginkább visszaéltek vele, róla mint egészen közönyös dologról beszéltek. Mi csoda, hogy a nemzeti bank Bécsben, nem téve különbséget bűnös és nem bűnös között, hajlandó nem volt temesvári fiókját sem magasabb tőkével dotálni? Igaz, egykettőért nem kell az egészet elítélni, — de lám itt első sorban állónak hitt cégek jötték galibába. — Átaljános a panasz, hogy a fiókbank pénzének nagy része a bírálók által vétetik igénybe, és még is az afféle gazdálkodás sem óvhatta meg piacunkat némely sajnos eseményektől.

Uraim, iparkodjunk, hogy városunk tekintélye emelkedjék ismét a kereskedelmi világ előtt: ne engedjük át magunkat káprázatnak, s míg néhány kisebbet egykét ezernyi bizalommal megmenthetjük, ne hagyjuk őket a szédelgés martalékává lenni. — Sapienti sat.

Visszatérve tárgyunkra, úgy hisszük olvasóink elhiszik most már amaz állításunkat, hogy egy bankár bukása által egy vidéki rendes kereskedő valódi veszteséget nem szenved, mert ő nem jótálló a bankárért, sem ez nem adósa neki. Veszteség csak azon esetben van, ha a váltó beváltására felküldetett a pénz, de mielőtt a váltó hozatott, a bankár bukik, tehát gyakran azon 3—4 órányi vagy ritkán két napnyi időköz az oka, de az ily véletlen hányadrésze az összegnek?

Valódi veszteségek tehát az áruromlások, árucsökkenések s a követelések kárba veszése. Minden kereskedő ismeri cikkeket, legalább ezt fel kell róla tenni, s önmaga iránti kötelessége, hogy azokkal úgy bánjék, oly avatosságot kövessen, miként kárba ne menjenek. A fűszerkereskedőnek kötelessége a könnyen romolható szerekből nagy tömegeket nem tartani rakhelyén, — a szövetkereskedő a csupán divatot követő cikkek-ből szintén nem tart nagy készletet, sok tehát nem is romolhatik el, kivált ha raktárára ügyel, hogy ott nedvesség, férgek sat. ne pusztítsanak. De másként van ez a terménykereskedővel, kinek éppen nagy tömeggel kell dolgoznia s többnyire olyannal, mely a romlásnak inkább ki van téve, mint a gyártmányok. Ha a faggyu a kereskedő kezében megavasodik, azt csak oly kevéssé téríti meg a biztosítás, mint ha a bor ecetté válik, vagy a búzát a zsiszik megőrli: ezt valódiilag lehet veszteségnek, kárnak mondani, habár néha a birtokos maga is bűnös a vigyázatlanság által, — s ezen veszteségek éppen a tömegesség által nagyon megviselik a kereskedőt, ismétlődés által meg is buktathatják, tönkre tehetik.

Másik csapás és veszteség fenyegeti az üzért az árcsökkenés által, mi részben véve nem semmisíti ugyan meg az értéket annyira, mint az elromlás, de mivel a romlás gyakorta csak egy részét a készletnek találja, az árcsökkenés ellenben az egészet sújtja, tetemesbbé válhatik amannál. Igaz ugyan, hogy egy avatos kereskedőnek kombinálni kell a kilátásokat, s megelőzni a veszteséget, mennyire lehet, de mivel a kereskedő is csak ember, még pedig mondhatni a kapzsiság dolgában, gyarlóbb mint más, és a játékos módjára mindig a jó szerencse visszatértében bizik, megesisik rajt, hogy mindinkább többet veszít, sőt a hosszú kitartás által az áru elromlásának is ki-

teszi magát. S ha ekkor egész vagyona azon árukban állott, tönkre van téve. Ily baj elhárításául állíták fel sokan azon elvet: a kereskedő ne legyen nyerkémlő (speculant), azaz folytonosan árulja készletét és vegyen ujat, de ez oly cikkeknél kivihetetlen, melyeknek vételi ideje nagyon rövid, ellenben eladási ideje a fogyasztók és feldolgozók számára nagyon hosszú, mint a gyapju, gubacs, bor sat. mik az uj termés előtt gyakran kifogyván, keresettek, mégdrágulnak, míg az uj tömeg megjelenésekor áruk leszáll.

Ily veszteségek rövid időn ismétlődve a legderekabb kereskedőt is megronthatják s ha bár hibátlannak magát nem mondhatja, hibája a kereskedés szelleméből eredvén, csak az merhet rá követ dobni, ki magát az emberi gyarló természetén fölül emelkedettnek bátorodik állítani. S akár mint csodálkozunk rajta, akad ilyen is elég.

A künnlevő követelések elvesztése szintén érzékeny csorbát szokott ejteni a kereskedőn, de mivel áruhitelezései sok kisebb kereskedő vagy fogyasztó közt, apró summákra van osztva, egypárnak elvesztését a többi kiköszörülheti. Hanem van az ily váltóvesztéseknek egy igen veszedelmes rovata, mely különösen nálunk is nagyban üzetett, s olyféle veszteségeket okoz, mint az álbelyezvény melletti elfogadványi hitel használata, ha a bankár bukik, — t. i. a színleges vagy barátsági forgatmány. A váltó kereskedelmi adóslévél, kereskedelmi pénz, minek sorsa, hogy kézzől kézre járjon, vele fizetések történjenek, s mivel többen vevék azt át pénz gyanánt, annál inkább el van ismervé annak hiteles értéke. Ki azt átvette, midőn tovább adja, átruházását, azaz forgatmányozását rá kell írnia, mi által utóda előtt mint elődei jótállója jelenik meg, s csupán a hitelintézetek azok, mik rendszerint a váltókat már tovább nem adják, hanem bevárják a lejáratú időt, hogy készpénzzel visszaváltását eszközöljék. Tudjuk, hogy a hitelintézetek a legolcsóbb leszámítolók, mert az üzerek ráirandó jótállásukat már egykét százalékkal díjaztatni szokták, igen, de a hitelintézetek ez olcsóság fejében biztosítékot követelnek, azaz több jótálló forgatmány jelenlétét. Hogy már most a kereskedő a kezében levő váltót olcsón értékesíthesse s ne kelljen elébb drágán forgatmányozni, barátai által forgatmányoztatja a nélkül, hogy a váltó ezek tulajdonába menne át. Ily baráti forgatmány összeütközik ugyan a váltó elvével, de a gyakorlatban mindig jótállás marad az, s ha az elfogadó bukik, fizetni kell a jótállónak. Ez eljárás még mindig a legtöbb áldozatot rántja örvényébe nálunk, s még is nem tudom hányad része a fiókbankban létező váltóknak mely valódi üzleten alapul s nem ily baráti forgatmány által jutott oda, — a takarékpénztárnál leszámítottak pedig kivétel nélkül mind ilyenek. Az adósok bukása a jótállókat természetesen megrántja, gyakran el is ejti s a hátralevők még sem okulnak, vagy nem okulhatnak, mert nekik szintoly szükségük van az ily baráti jótállás viszonzására. Egy ily bukás áldozatát már inkább mondhatni bűnösnek, ha ő nagyobb összegekért állt jót, mint mennyit saját üzletadóságain felül fedezhet: míg ellenben ha látja, hogy meg van rendítve, kötelessége ügyeit sietve rendbe hozni, nem pedig a veszteséget könnyen véve magát a növekvő bajokba mélyebben zavarni.

(Folytatjuk.)

TÁRCA.

A vetélytárs.

Beszély.

Emiliától.

(Folytatás.)

— Csak folytassa Jenni; én mégis képzelhetem magamnak az ily fájdalmat — jegyzé meg Endre megilletődve.

— A mint így tépelődöm, képzelje csak, megnyilik az ajtó és ki lép be? férjem! — kezdé újra a nő szorongatott szívvel. — Első pillanatra nem hittem szemeimnek. Azt gondoltam, tulizgatott képzelődésem rajzolja elém e képet, de midőn láttam, hogy nem káprázat, hogy való a mit látok, akkor, oh akkor magamon kívül valék örömemben. Nyakába borultam, és elborítottam arcát keserű könnyemmel. Oly jól esett, kebelén kiserinom magam. Éreztem, mint enged a fájdalom minden könnycsepre szívem körül. De ő nem hagyott sokáig kebelén sirnom, lefejtette karjaimat nyakáról, oda vezetett a pamlaghoz és kipirongatott „excentricus rohamaimért“ mint mondá. Miként hideg jégdarabok, olyan kínosan hatottak e szavak égő lelkekre, és fájdalmam keserű szavakban tört ki. Ez hiba volt tőlem, de mikor úgy fájt a szívem! Megmondtam neki, mi boldogtalan vagyok, hogy ő engem úgy mellöz, kértem őt, maradjon mellett, én mindent megteszek érte, csak szeressen, különben meghalok, megőrülök. Félbe kellett hagyni szavaimat, mert a fájdalom összeszorította torkomat; hallgattam, vártam, hogy vigasztalni, megnyugtani fog, de ő azt nem tette, hanem kinevetett, kicsufolt, hogy még mindig a mézes hetekről ábrándozom, és végül azon kérdést intézte hozzám, ha Árpádina itt volt-e ma este?

E kérdés — folytatá a nő szünet mulva — mint a halálos golyó furódott szívembe. Azt gondoltam, meg kell halnom, de nem haltam meg, csak elkábultam egy pillanatra, és midőn magamhoz tértem, azt éreztem, hogy szívem hideg, nyugodt, megszűnt minden fájdalmam, minden szorongatásom; mintha ujjannan születtem volna. Körülnéztem. Ott láttam férjemet, de mintha idegen ember állana előttem. Megemlékeztem kérdéséről, és azt mondtam: Igen is. Árpádina itt volt ma este; erre kérdezet, mit csináltunk, miről szóltunk; én, a mennyire csak emlékeztem, mindent körülményesen beszéltem el, és ezalatt figyelmesen vizsgáltam ez ember arcát. Csak most vettem észre, hogy a legnagyobb csinnal van öltözve, nem úgy, a mint vadászatra vagy utra öltözködni szokás; nem szóltam semmit, de mindinkább meggyőződésé vált bennem az a hit, hogy ez ember nem jött most Rigóváry jószágáról, tán ott sem volt, az egész csak ürügy volt, hogy nélkülüm eltölthessé idejét, valahol, a mit nekem tán tudnom sem szabad. Mind ez lelke-men vonult keresztül, mialatt elbeszéltem neki, mivel mulattam Árpádinával; ő nagy figyelemmel hallgatta szavaimat, látszólag nyugodtan, de én egyszerre olyan éleslátást éreztem magamban, mint ha lelkeig tudnék hatni ez embernek, és a közönyös külső alatt vad szenvedélyt véltem lappangani látni. Hogy bizonyosságot szerezsek magamnak, azt mondtam neki, hogy a holnapi vigalom alatt ne mulasson Árpádinával, mulasson inkább én velem, és tudja mit felelt kérésemre? De minek ismétljem önnek mind azon bántalmakat, melyekkel tetézett! Ha máskor mondta volna, nem tudom, ha véget nem vetek életemnek, de ma úgy hallgattam azokat, mintha egészen idegen ember mondaná; ma este óta ez ember nem bántat többé, mert kiölte szívemből a szerelmet, a mit eddig iránta éreztem.

— Ne mondja azt Jenni — mondá Endre a legnagyobb megilletődéssel — ő férje.

— Hisz ez az, a mi annyira fájt, midőn ön belépett! — viszonzá a nő elérzékenyülve — Kétségbe voltam esve, mit csináljak így egyedül az életben; de most, hogy önnel beszélek, érzem, hogy nem állok egészen egyedül; hogy azon egy hű rokonom, ifjúkori barátom; —

— Én reám számolhat Jenni, én velem rendelkezhetik — mondá Endre, alig találva szavakat nagy felindulásában. Ugy szeretett volna letérdelni e nő előtt, hogy végre erőt tudott venni szívbéli tévelygésén, de még sem tette; hát ha csak pillanatnyi felhevülés mondatja vele mind ezt!

— De hát mit akar tenni? — kérde tehát lehetőleg nyugodtan.

— Mindenek előtt bizonyosságot akarok szerezni. A mit eddig tudok, csak sejtelem, gyanu, de nekem bizonyosság, elvitázhatlan bizonyosság kell.

— Tán Árpádinára nézve? —

— Mit, és ön tudja? — kérde Jenni hévvel, és midőn Endre feleletet nem adott, tevé hozzá:

— Tehát igaz! Ön is észrevette! Őt szereti! Ő miatta mellöz, gyűlöl engem! Ő miatta áldozott fel engem! — és szemei könnyekkel teltek meg.

— Nyugodjék meg Jenni — vigasztalá Endre — E könyvek mutatják, hogy még mindig szereti Letenyeit, és akkor tán még minden jóvá lehet ismét.

— Ne higgye — vága szavába Jenni — Csalódik! Én nem szeretem többé Letenyeit. Borzadok e gondolatól, hogy ez ember szerelemmel közeledhetnék hozzám. A fergeg egyetlen óra alatt diszlő kalásztengert pusztít el; éppen úgy vagyunk érzelmünkkel. Nem is a szerelem, hanem a harag sajtolja ki e könyeket, a harag és gyűlölet e nő iránt, a ki barátság és szeretettel közeledett hozzám, ki előtt feltártam szívemet, mintha testvérem volna, és ezalatt Letenyei udvarlását fogadta el.

— E nő sokkal gonoszabb, mintsem hogy gondolná; ő csábította el Letenyeit. Csak azért öltötte magára a barátság álarcát, hogy férje szeretetét elsikaszsza — mondá Endre indulattal.

— És miért tette ő azt? Mit vélttem én neki? — kérde Jenni fájdalmasan.

— Miért? Hát nem tudja, hogy vannak természetek, melyek csak rothadt levegőben tudnak megélni, vannak teremtések, melyek csak a gonoszra bírnak hajlammal! Ilyen természet Árpádina. És nem hallotta-e azon tanulságos regét a bűnös angyalokról, kiket midőn isten az égből száműzött, azon időt, mely megtérésükre adatott, arra fordították, hogy a föld lakosai között a gonosztságot terjeszszék! Ilyen bűnös angyal Árpádina. De nem indulaiból rosz, hanem ösztönből; nem nézheti nyugodtan, hogy olyan nő is lehessen a világon, mint a minő ön. Mivé lenne az ő hatalma, ha a tiszta szív és nemes lélek tisztelet és boldogságban részesülne! Azért gyűlöli őnt, azért válsztotta éppen őnt boszuja céljával.

— Borzasztó! — kiálta a nő iszonyodva — Ennyi árny, ennyi képmutatás! Ki oltalmaz ily irtóztató ellenségtől?

— Legyen nyugodt Jenni — mondá Endre biztatólag — e nő már nem veszélyes önre nézve.

— Hogyan? Mit tehetek én ellenében?

— Ön semmit, de annál többet tehet barátja. Méltatlan volnék e címre, ha feje fölött ily nagy veszély összetoronyosulhatott volna, és az én figyelmemet kikerülendé. Árpádina nem fog önnek többé ártani.

Erre BáKay elbeszélte, minő jelenete volt ma este Árpádinával.

Jenni növekedő érdekekkel hallgatta szavait; gyönyörrel töltötte meg szívét azon tudat, hogy a gonosz nő tervei megvannak hiúsítva.

— Tán hiba, véték tőlem, de nagyon, nagyon örülök — kiálta elragadtatással; egyszerre azonban elhallgatott; az öröm eltűnt arcáról, homloka elborult, és mély gondolkodásba esett.

— Min gondolkodik Jenni? — kérde Endre, meglepetve e hirtelen változaton.

— Nem! — mondá amaz szünet mulva, és arcát gyöngéd

pir borította el — Köszönöm, oh köszönöm kedves barátom ótalmát, de annak nem szabad megtörténni.

— Minek nem szabad megtörténni? — kérde Endre bámulva.

— Annak, hogy ön e nőt így megbüntesse — viszonzá Jenni, és lelkesülve azon eszmétől, mely beszéd közben mind iukább kifejlődött lelkében, fokozatosan növekedő hévvel folytató: — Meglehet, hogy önnek igazza van, de megbocsát, ha én e nőt nem tartom oly gonosznak, mint a hogy ön festi; én ilyen nőt nem képzelhetek magamnak. A nő lehet hibás, vétke, de hogy annyira aláüledjen, azt képtelenségnek tartom, ellenkezik természetünkkel, merő lehetlenség!

— És ön még kételkedik? — kérde Endre csodálkozva — de hát a levelek, Bella?

— De hát a női szív? az önérzet — viszonzá Jenni hévvel — A cseléd hazudhatik; nemtelen boszu vezérelheti lépteit; e levelek lehetnek hamisak, egy izgatott agy elmeszüleményei, de soha sem valók. —

— De mikor mondom — tiltakozék Endre szinte nehezteleg.

— Ne mondjon semmit, édes barátom — vágott szavába Jenni hévvel — mert nem hiszek semmit. Mondja ön nekem, hogy e nő kacér, azt elhiszem, hogy hiu, azt is elhiszem, de azt, hogy egy nő, egy ember, ördöggé válhatik, azt nem hiszem, nem hihetem, és nem fogom elhinni soha! E nőt elcsábították, Letenyei csábította el, bizonyára ő, hogy engem boszantson, és Árpádina elég gyöngye volt, engedni a szenvedély hatalmának; mert a nő gyöngye. Igen, igen barátom, azt mondhatja nekem, hogy a nő gyöngye, azt elhiszem, hogy rabja szívének, érzelmeinek, ez sodorja őt a boldogtalanságba.

Bákay ámulattal hallgatta e szavakat, elragadtatással nézte e nő arcát, mely mintegy átszellemülve volt e pillanatban.

— De mit csináljak? — kérde, érezve, hogy ilyen fanatikus meggyőződés ellenében minden erőlködése hasztalan volna.

— És aztán! — mondá a nő — minő boszu is volna ez! Ön örködik fölötte, hogy Letenyeiével ne találkozzék! És miért ne? Ha szeretik egymást, közeledjenek egymáshoz.

— De ön? — veté ellen Endre.

— Ön? — mondá Jenni, és arca elveszté égő pirosságát, és ajkai körül keserű mosoly terült el. — Ki gondol én reám? Ah most értem ön szándékát! Ön, jó barátom, Letenyei szívét erővel akarta biztosítani számomra, és baráti buzgóságában elfelejté, hogy ha ez lehetséges volna is, ön ez által igen megbántana engem. Ne mentegesse magát Endre — folytatá nyájasan, — tudom mit akar mondani; hát nem ismerjük mi egymást? De azért ön mégis fájdalmas sebet ejthetett volna szívemen; mert tudja meg édes barátom, a női önérzetet semmi sem alázta meg annyira, mintha szerelmet hazudnak előtte; ön pedig arra akarta kényszeríteni Letenyeit.

— De hát ha Letenyei még mindig szereti? — mentegődött Endre, minden elgondolható okot előkutatva elméjében, mely által eljárását, melyet most már maga is hibásnak tartott, némileg védhesse.

— Letenyei nem szeret többé és nem szeretett soha! — viszonzá a nő komolyan; de néhány pillanat múlva a sötét kifejezés ismét eltűnt arcáról, — És ha úgy volna is — folytatá önérzettel — nem mondtam-e önnek, hogy én Letenyeit nem szeretem többé? Vége minden összeköttetésnek köztünk.

De hát mit csináljak? — kérde Endre a legnagyobb zavárban.

— Jenni mély gondolatokba merült.

— Ha már elkezdtem, legjobb lesz, folytatni tervemet — mondá Bákay.

— Nem, nem! — tiltakozék Jenni — arról szó sem lehet. Annál kevésbé most! Most nem szabad önnek beleavatkozni az én ügyeimbe; sőt meg kell semmisíteni minden nyomot, a mit eddig is érdekemben tett; ezt becsületes kívánja; önnek el kell hagynia Pestet, még ma éjszaka édes barátom, és tudtára adja Árpádinának, hogy ön tartóztatja, nem

akadályozza őt semmiben; sőt azt is kell vele tudatnia, hogy az egész csak ráijesztés volt, — nem — ez nem lehet; valami mást kell kigondolnia; majd talál ön okot, és visszaküldi neki az irományokat; egészen önre bízom ez ügyet, és tudom ön ezt is, mint annyi sok más ügyemet a legokosabban fogja elintézni — mondá a nő barátságos kézsorítással kísérvén szavait.

— Igen, igen Jenni! Majd elintézem a dolgot! — viszonzá Endre olyan határozottan, mintha már tökéletesen készen volna a terv, a mely szerint sikeresen fogja végezni e megbízást, pedig még azt sem tudta, hogy kezdje.

— Tehát semmi sem lesz a boszúból? — kérde aztán szelid mosollyal — pedig úgy szerettem volna —

— És ki mondja önnek, hogy nem, — viszonzá Jenni hévvel — csak hogy azt reám kell bíznia. Önök férfiak nem is tudnak bennünket úgy megboszulni, mint mi magunk.

— És mikor látjuk ismét egymást? — kérde Endre, Jenni kezét ajkihoz vivén.

— Azt isten tudja, de bizonyára boldogabban, mint a hogy egymástól elválunk.

(Folytatás következik.)

Heti szemle.

— E napokban jelent meg Bécsben: „Die Brunnencur von Buziás“ című munka, írta Dr. Zebracki Antal lovag, cs. kir. fürdőorvos. A munka, mely gróf Coronini kormányzó urnak van ajánlva, 16 kis nyolcadrétű iven szakértőleg és terjedelmesen tárgyalja a buziási ásványforrások tulajdonságait, és a módszert, mely használatuk alkalmával követendő. Belbecsének dacára csak 1 fr. 25 krba kerül. Halljuk, hogy a szerző egy második és harmadik kötetet is bocsátand közre, mi ugyan a címlapon jelentve nincs, tárgyalván a második kötetben a fürdést, (Die Badecur) a harmadikban Buziás monographiáját. Most alig egy éve, hogy Dr. Lindenmayr Em. P. adta ki „Die Mineralquellen von Buziás“ című szintén tüzetes munkáját. Lindenmayr jelenleg Szerbiában az egészségi ügy főnöke, születésére nézve e megyéből való. Ha még hozzá tesszük, hogy az orvosi lapokban is sokszor található értékezőések a buziási fürdőről, kell-e azután még több azok ajánlására?

— Uj Moldován, közel a Dunához, az állami vasutársaság által tavaly építeni kezdett kénsvat készítő gyár, most már egészen felszerelve áll, és oly erővel működik, hogy ott tetszés szerinti mennyiségben, és legjobb minőségben kénsvat és rézgálicot (blauer vagy Kupfervitriol) kaphatni. A gyárpariban a kénsvat fontos szerepet játszik, azért illető iparosainkat figyelmeztetjük az ujmoldovai intézetre.

— Humboldt Sándornak Amerikáról megjelent munkájából egy-egy példányt 10,000 frankon árulnak. Van benne 1300 rézmetszet, s ezenkívül számos térkép és tervrajz. Kiállítás költsége 42,000 porosz aranyba kerül. — Mikor fog a mi közönségünk is elbirni ilyen áru munkákat?

— Egy uj Jupiter Ammon fogja magát közelebb Borszlóban csodáltatni. Ez a jó ur t. i., ki jelenleg még Csehországban aratja a bámulás díját, két valóságos szarvval bir feje tetején. Két görbe szarvszerű kinövések ezek, melyek mindegyike hat hüvelyk magas és 2 hüvelyk vastag, s mindjárt halántékai fölött állanak. E férfi egészen a szarvas Jupiterhez hasonlít, és még csak 36 éves; címerei még sokat nőhetnek. Az orvosok véleménye szerint műtét által élete lenne kockázthatva, s azért rászánta magát, hogy nyugodtan fogja szarvait viselni, melyek neki még pénzt is hoznak, mig másoknál nem láthatók ugyan, de sokba kerülnek.

— Julius 19-én gróf Mikó Imre ő nmgához érkezett hivatalos sürgöny-értelmében, ő cs. kir. ap. Felsőge által az erdélyi országos Múzeum alapszabályai szentesítve vannak.

Temesvári ujdonságok.

* A községi tanács jelöltjei közül, legközelebb Küttel Károly ügyvéd ur nyerte meg a legfőbb megerősítést városunk polgármesteri állomására.

* A vizáradás utóbajain még most sem estünk keresztül. Most tapasztaljuk, hogy azon kertekben, melyekbe az árvíz behatott, minden növényzet, még a gyümölcsfák is kiszáradnak. Már eddig is néhány év óta a gyümölcsök annyira megdrágultak, hogy a piacon jófajta almát, körtét, vagy nemesebb gyümölcsöt semmivel olcsóbban nem lehetett venni, mint az olasz vagy más déli gyümölcsöt. Ha a gyümölcsfaültetést, és a fák mivélését még továbbá is annyira fogjuk elhanyagolni mint eddig, indolentiánkat szépitendők, bizony még szegény anyaföldünkre,

vagy az éghajlatra fogjuk ráfogni, hogy nem természet már semmi jóra valót.

* Oswald J. helybeli polgár a Józsefvárosban igen csinos vendéglőt nyitott meg, mely az eddigi intézkedésekből következtetve, a tisztesebb osztályiak gyülekezési helyévé ígérkezik lenni. Miután táncteremről, zenekarzatról és mellékszobákról is van gondoskodva, mondhatjuk, hogy ily helyiségre már régóta volt szükségünk. Tegnap nyitattak meg a vendéglővel összekapcsolt kádasfürdők is. Ősszel ehhez még egy gőzfürdő is járuland, melyet a vállalkozó, ismervén a közönség e tekintetbeni kívánságát, célszerű berendezéssel fog felállítani.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

HIRDETÉSEK.

MAGYAR J. D.

(Temesvárott fővártautca 66¹/₂ szám)

ezenel

jól felszerelt papir-, ir- és rajzoló anyagból álló raktárát ajánlja.

Áll ez mindennemű bel- és külföldi gép- vagy meritett levél-, író-, rajzoló-, nyomtató-, itató- és göngyölő papirból, továbbá a rovatolt kereskedői könyvek minden neméből, rajzmérszerek. ir-ónok, pecsétviasz, angol aquarel festékek, rajzdeszkák stb. sinek, zugmérdeszkák és rámak, vonalozók sárgaréz éllel vagy a nélkül, és általában minden e sokágu szakmába vágó cikkekből.

Egyuttal a t. c. községi nyomtatványok és rovatolt munkákra rendeléseket is fogad, igérvén, hogy becsületes és serény szolgálat mellett a legjutányosabb árakkal is kedvezend.

Ugyan ő nála látogatási jegyekre és levélpapirokra mérsékelt díj iránt nevek, címek, vagy jeligék bármely írásnemben domboru bélyeg nyomtatásban készülnek.

Egy negyed rizsma levélpapir, vagy egy egész rizsma irpapir vétele esetében a vevő neve díj nélkül is kibélyegeztetik a papirra.

MOLL

SEIDLITZ PORA

Az utolsó világműkiállításán a hivatalos „Wiener Zeitung“ számai szerint minden hasonnemű házi gyógyszerek közt egyedül csak ez tüntetett ki érdemmel, s a nemzetközi eskütszéknek ezen főhatalmu nyilatkozata által e készítmény fölülmulhatlan minősége és dicséretreméltósága a bel és külföld minden hasonnemű készítményei irányában elvitázhatatlanul behozonyított.

Egyedül központi szétküldő raktár: Bécsben a „gólya“ című gyógyszertárban, Tuchlauben, Wandel-szálloda átellenében. — Ára egy bepecsételt eredeti skatulyának 1 frt. 12 krt. pp. Pontos használati utasítások minden nyelven.

Ezen, ezer példákban és sok évi tapasztalás után mint kitünőnek bebi zonyult Seidlitz-porok városon és vidéken most már oly általános elismerésre találtak, miszerint azoknak hire jelenleg az ausztriai birodalom határain messze tulerjed. Hogy mit képes mivelni Moll Seidlitz-porainak biztos gyógyereje, nevezetesen gyomor és alhasi bántalmaknál, s hogy azok mily jelentékeny segélyt nyujtanak májbetegség, hasszorulás, aranyér, szédülés, szivdobogás, vértodulás, gyomorgörccs nyálkásodás, gyomorégetés s külömbféle nőnemű betegségeknel azt már mint bebizonyult ténynt kell elismerni és számos gyenge idegzetű személyek e porok okos használata által már gyakran lényeges könnyebbülést és új életerőt nyertek.

☞ **Temesvárott** rendeléseket fogad a fenebbi gyógy-szerekre **Uhrmann M.** papir- és mű-árus úr.